

POSTANOWIENIE

Dnia 17 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku A.S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W.
o zasiłek chorobowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 marca 2021 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w W.
z dnia 16 maja 2019 r., sygn. akt VII Ua (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek odwołujący się o zwrot kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w W. wyrokiem z dnia 23 listopada 2018 r. w punkcie 1. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w W. z dnia 25 kwietnia 2017 r., w ten sposób, że przyznał A. S. prawo do zasiłku chorobowego za okres od 24 marca 2017 r. do 15 maja 2017 r., w punkcie 2. zmienił decyzję organu rentowego z dnia 28 lipca 2017 r. w ten sposób, że przyznał odwołującej się prawo do zasiłku chorobowego od podstawy wymiaru wynoszącej 9.897,50 zł.

Sąd Okręgowy w W., wyrokiem z dnia 16 maja 2019 r., oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołująca się w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej urodziła dziecko. W

okresie od dnia 23 marca 2016 r. do dnia 21 marca 2017 r. pobierała zasiłek macierzyński. W okresie korzystania z zasiłku macierzyńskiego nie zaprzestała prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, „choć jej faktycznie nie realizowała”. W związku z tym nie miała obowiązku dokonania wyrejestrowania, a potem ponownego zgłoszenia się do ubezpieczeń w związku z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej. Sąd powołał się na poglądy Sądu Najwyższego, z których wynika, że objęcie osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego nie skutkuje ustaniem dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na brak świadomości osób prowadzących działalność gospodarczą co do ciążyących na nich obowiązków, w szczególności w przypadku kobiet równolegle prowadzących działalność i korzystających z zasiłków macierzyńskich.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok skargą kasacyjną, zarzucając:

- naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 477⁸ § 1 k.p.c., przez dokonanie rozstrzygnięcia w kwestii podlegania odwołującej się dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, pomimo że orzekając jako Sąd drugiej instancji w sprawie o zasiłek chorobowy nie był właściwy do dokonywania przedmiotowego rozstrzygnięcia;

- naruszenie prawa materialnego, tj.: (-) art. 14 ust. 2 pkt 3 w związku z art. 9 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.), przez pominięcie przez Sąd dyspozycji art. 9 ust. 1c tej ustawy i w konsekwencji uznanie, że w przypadku odwołującej się nie doszło do ustania tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, w tym dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą z mocy prawa, z dniem 23 marca 2016 r., mimo że z powyższych przepisów prawa materialnego wynika, iż osoba prowadząca działalność gospodarczą, która spełnia warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego (zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego), podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania tego

zasiłku (art. 9 ust. 1c ustawy), a podleganie ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym w związku z prowadzoną działalnością z mocy prawa ustaje, a w konsekwencji z ustaniem tytułu podlegania tym ubezpieczeniom w związku z prowadzoną działalnością, ustaje ubezpieczenie chorobowe dobrowolne (art. 14 ust. 2 pkt 3 ustawy); (-) art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 870; dalej ustawa zasiłkowa), przez przyznanie odwołującej się prawa do zasiłku chorobowego za okres od 24 marca 2017 r. do 15 maja 2017 r., pomimo że odwołująca się nie stała się niezdolna do pracy w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego, (-) art. 49 ustawy z zasiłkowej, przez przyznanie odwołującej się prawa do zasiłku chorobowego od podstawy wymiaru wynoszącej 9.897,50 zł, pomimo że niezdolność do pracy powstała przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia chorobowego.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz jej oczywistą zasadność.

W ocenie organu rentowego, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące dopuszczalności ustalenia podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu przez Sąd Okręgowy, orzekający jako Sąd drugiej instancji, w sprawie o zasiłek chorobowy. Przepis art. 6 ust 1 ustawy zasiłkowej stanowi, iż zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Natomiast kwestię podlegania ubezpieczeniu chorobowemu osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą reguluje art. 11 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który stanowi że osoby te podlegają ubezpieczeniu chorobowemu dobrowolnie na swój wniosek. Przy czym stosownie do art. 36 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych osoby, które są obejmowane ubezpieczeniami społecznymi na zasadach dobrowolności, zgłaszają wniosek o objęcie ich ubezpieczeniem w terminie przez nie wybranym. Powstaje zatem pytanie, czy sąd, rozstrzygając sprawę o zasiłek chorobowy, może rozstrzygnąć kwestię podlegania do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. Z jednej strony

należy zauważyć, iż ustalenie czy ubezpieczona podlega ubezpieczeniu chorobowemu jest koniecznym elementem stwierdzenia czy przysługuje jej prawo do zasiłku chorobowy, jednakże z drugiej strony należy wyrazić wątpliwość, czy sąd w sprawie o zasiłek chorobowy jest uprawniony do rozstrzygnięcia sporu co do podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Ponadto należy zauważyć, iż sprawy dotyczące podlegania ubezpieczeniom społecznym należą do właściwości sądów okręgowych, gdyż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd rejonowy jest właściwy rzeczowo tylko w sprawach wymienionych w art. 477⁸ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie przedmiotowego zagadnienia ma istotne znaczenie dla niniejszej sprawy, gdyż Sąd Rejonowy, a następnie Sąd Okręgowy ustalił, iż odwołująca się podlega dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu jako prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą.

Zdaniem skarżącego, skarga jest oczywiście uzasadniona. Oczywista zasadność skargi polega na uznaniu, że pobieranie zasiłku macierzyńskiego nie powoduje ustania dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą. Tymczasem, stosownie do dyspozycji art. 9 ust. 1c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, osoby, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4, 5, 8 i 10, spełniające jednocześnie warunki do objęcia ich obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego. W przypadku takiego zbiegu: podlegania ubezpieczeniom obowiązkowym emerytalnemu i rentowym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej i z tytułu rozpoczęcia korzystania z zasiłku macierzyńskiego - ubezpieczenie społeczne z tytułu podlegania prowadzenia działalności gospodarczej ustaje (z mocy prawa) - między innymi w rozumieniu art. 14 ust. 2 pkt 3 ustawy. Skarżący wskazał na stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z 11 lipca 2019 r., III UZP 2/19.

Odwołująca się, w odpowiedzi na skargę, wniosła oddalenie w całości skargi kasacyjnej organu rentowego jako całkowicie bezzasadnej oraz o zwrot kosztów

procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za postępowanie kasacyjne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zatem wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz skarga jest oczywiście uzasadniona. Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozmiennieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można

uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS - wkładka z 2003 r. Nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 29 czerwca 2017 r., III UZP 5/17 (OSNP 2018 nr 1, poz. 6), w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zasadą jest właściwość rzeczowa sądów okręgowych w pierwszej instancji. Zgodnie bowiem z art. 477⁸ § 1 k.p.c., sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych należą do właściwości sądów okręgowych, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów rejonowych. Wyjątki od tej zasady określono w art. 477⁸ § 2 k.p.c. stanowiącym, że do właściwości sądów rejonowych należą sprawy: o zasiłek chorobowy, wyrównawczy, opiekuńczy, macierzyński oraz pogrzebowy (pkt 1); o świadczenie rehabilitacyjne (pkt 2); o odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, wypadku w drodze do pracy lub z pracy, wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, wypadku lub choroby zawodowej pozostającej w związku z czynną służbą wojskową albo służbą w Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Straży Granicznej, Biurze Ochrony Rządu, Służbie Więziennej, Państwowej Straży Pożarnej i Służbie Celno-Skarbowej (pkt 3); o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności (pkt 4). Przepis art. 477⁸ § 2 k.p.c. jako przepis szczególny powinien być wykładany ściśle, bez stosowania wykładni rozszerzającej. Z art. 477⁸ § 2 pkt 1 k.p.c. wynika zaś, że do właściwości rzeczowej sądów rejonowych należą, między innymi, sprawy „o zasiłek chorobowy”, a nie sprawy „dotyczące zasiłku chorobowego”. Takie określenie oznacza, że chodzi o uprawnienie ubezpieczonego do zasiłku chorobowego, czyli spełnienie warunków

do tego świadczenia, jego wysokości oraz okresu, za który przysługuje, określonych przez odpowiednie przepisy ustawy zasiłkowej.

Jednym z warunków prawa do zasiłku jest, stosownie do art. 1 ust. 1 ustawy zasiłkowej, podleganie ubezpieczeniu społecznemu w razie choroby i macierzyństwa określonym w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity test: Dz.U. z 2020 r., poz. 266 ze zm.). Zatem weryfikacja tej przesłanki w sprawie o zasiłek chorobowy czy też o jego wysokość (gdy data objęcia tym ubezpieczeniem ma wpływ na jego wysokość) nie powoduje zmiany przedmiotu sprawy ze sprawy o zasiłek w sprawę o podleganie ubezpieczeniu społecznemu.

Ubezpieczona zaskarżyła decyzję z dnia 25 kwietnia 2017 r. odmawiającą prawa do zasiłku chorobowego za okres od 24 marca 2017 r. do 15 maja 2017 r. oraz decyzję z dnia 28 lipca 2017 r. przyznającą odwołującej się zasiłek chorobowy od podstawy wymiaru wynoszącej 2.207,13 zł. Obie zatem decyzje były decyzjami „o zasiłek chorobowy”, dla których zastrzeżona została właściwość sądów rejonowych.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić

argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Podkreślić też należy, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Zgodnie z uchwałą siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2019 r., III UZP 2/19 (OSNP 2020 nr 1, poz. 8), rozpoczęcie pobierania zasiłku macierzyńskiego przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność, która uprzednio została objęta dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym, powoduje ustanie ubezpieczenia chorobowego (art. 9 ust. 1c w związku z art. 14 ust. 2 pkt 3 w związku z art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). Jednakże w uzasadnieniu tej uchwały podniesiono, że, obowiązkiem organu rentowego, wynikającym z art. 8 i 9 k.p.a., jest pouczenie osoby prowadzącej pozarolniczą działalność, że z chwilą objęcia jej obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowymi z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego jej dobrowolne ubezpieczenie chorobowe ustaje, a ponowne objęcie tym dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym w związku z prowadzoną pozarolniczą działalnością może nastąpić po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego, co wymaga jednak złożenia stosownego wniosku (art. 11 ust. 2, art. 14 ust. 2 pkt 3 i art. 36 ust. 3 i 5 ustawy systemowej).

W związku z tym nie jest wystarczające, dla wykazania oczywistej zasadności skargi, powołanie się na wykładnię przedstawioną w przywołanej uchwale Sądu Najwyższego, gdy z przedstawionego przez Sądy *meriti* stanu

faktycznego sprawy nie wynika, aby nastąpiło stosowne pouczenie (zob. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 stycznia 2020 r., I UK 311/18, OSNP 2021 nr 2, poz. 19; z dnia 12 sierpnia 2020 r., II UK 384/18, LEX nr 3066628).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Sąd Najwyższy oddalił wniosek odwołującej się o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, ponieważ z treści wniosku zgłoszonego w odpowiedzi na skargę kasacyjną nie wynika, aby pełnomocnik domagał się zasądzenia kosztów postępowania kasacyjnego w przypadku nieprzyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Żądanie zasądzenia kosztów w postępowaniu kasacyjnym odnosiło się wyłącznie do wydania przez Sąd Najwyższy wyroku oddalającego skargę - w razie przyjęcia jej do rozpoznania i rozpatrzenia. Wobec tego koszty odpowiedzi na skargę kasacyjną, w której nie wskazano argumentów dotyczących powołanych przesłanek przedsądu (art. 398⁹ § 1 k.p.c.), uzasadniających odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie mogą być uznane - w razie odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania - za koszty celowej obrony w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2015 r., V CSK 353/14, LEX nr 1628961 czy z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015 nr 7-8, poz. 91).